

ارتباطات اجتماعی و رعایت حجاب

نویسنده : مهتاب رضاپور کارشناس ارشد مطالعات زنان

مهارت های اجتماعی در یک زندگی دخترانه (2)

اشاره:

مهتاب رضاپور از مبلغان دفتر مقام معظم رهبری در دانشگاه هاست و از سال ۱۳۸۵ به عنوان مشاور مذهبی، در چندین دانشگاه همراز و همراه دختران و پسران دانشجو بوده است. کوله بار تجربیات وی حاوی نکاتی است که بسیاری از جوانان در زندگی روزمره خود با آن مواجه شده اند. دوستان عزیزی که تمایل به مشاوره با ایشان دارند می توانند، سوالات دینی خود را بصورت الکترونیکی و یا پستی ارسال کنند، تا در صفحات ماهنامه پاسخ داده شود.

حتماً تاکنون در بین دوستان، فامیل یا هم کلاسان دانشگاهی خود دخترانی را دیده اید که علی رغم داشتن حجاب کامل، در رفتار خود برخی نکات مربوط به عفاف و حیا را رعایت نمی کنند؛ در مقابل دخترانی با وجود نداشتن حجاب، مقید به بسیاری از دستورات اخلاقی هستند و همین موارد تناقض، شبهاتی را برای شما ایجاد کرده است. آیا پاک بودن دل و نیت کفایت می کند؛ یا باید به ظواهر هم اهمیت داد؟ در برخورد با نامحرم در جایی که ضرورت ایجاب می کند، چه باید کرد؟ در این قسمت در صدد پاسخ گویی به این سؤالات هستیم.

چرا حجاب؟

عقل حکم می کند که در صورت امکان جداسازی، فاصله و ایجاد فضاهای زنانه، دیگر طرح حجاب بی معنا خواهد بود. حجاب زمانی معنا دارد که زن و مرد ناگزیر از ارتباط با هم هستند و امکان جداسازی نیست و زن قصد حضور در اجتماع را دارد. در حالی که برداشت ما از حجاب همواره جنبه ی سلبی آن بوده است و اغلب در کنار طرح مسأله ی حجاب، توصیه به جداسازی زن و مرد و ایجاد فاصله می شود. این دیدگاه نادرست موجب شده تا زن و دختر مسلمان گمان کند، صرف داشتن چادر و پوشش کفایت می کند؛ بنابراین در بسیاری از بزنگاه ها دچار دردسر می شوند. کم نیستند دختران محجبه ای که در دام دوستی ها و روابط نامشروع گرفتار شده یا حتی در آداب اولیه ی اجتماعی، ضوابط اخلاقی را رعایت نمی کنند. آرایش یا پوشش نامناسب همراه با چادر، شوخی های بی مورد، تماس های پیامکی یا تلفنی نابه جا با نامحرمان و .. از این دست می باشند.

در حوزه ی دانشجویی هم اغلب جوانانی که از خانواده های مقید و مذهبی هستند، در ترم اول دچار سردرگمی می شوند؛ چرا که آداب صحیح برخورد با جنس مخالف خود را نمی دانند و گاه از ترس مورد تمسخر واقع شدن، حریم های مورد قبول خود را زیر پا می گذارند.

فلسفه ی حجاب، به حداقل رساندن آسیب های ممکن اجتماعی و خانوادگی است. حجاب این فرصت را به زن می دهد تا نه به عنوان یک زن (با تمام جاذبه های زنانه) بلکه به عنوان یک انسان در جامعه حضور یابد. در واقع حجاب سطح روابط زن و مرد را از جنسیت به جنس بالا می برد. با حجاب، زن در قالب جنس یک انسان با مرد طرف می شود و نه با جنسیت زنانه ی خود، و این یعنی بستن همه ی راه های سوءاستفاده از زنانگی زن.

تمامی زنانی که هنوز فطرت آنان سالم است از این که مورد سوء استفاده قرار گیرند، آزاده می شوند؛ حتی اگر این سوء استفاده در قالب نگاه کردن باشد. تنها تعداد اندکی از زنان حجاب را مانعی برای سوء استفاده می بینند. سیره ی بانوان برگزیده ی دین، حضرت زهرا و حضرت زینب(س) حضور اجتماعی فعال در جامعه ی آن روز عرب بودن است. نمونه ی بارز این نوع عمل کرد حضرت زهرا(س) هستند. حضور در جنگ های مسلمانان با کفار از جمله احد و خندق به عنوان کمک و مداواگر، آموزش احکام و اعتقادات دینی، احادیثی مختلفی که در مورد زندگی ایشان و رسیدگی به امور منزل از سوی افرادی چون حضرت سلمان و بلال نقل شده و بیانگر ارتباط ایشان با مردانی غیر از همسر و پدر و محارم است، (رسولی محلاتی، ۱۳۸۶، ص ۱۰۸ تا ۱۱۱) همگی حکایت از حضور فعال و زنده ی حضرت در امور اجتماعی و ارتباط با دیگران بر اساس رعایت ضوابط حجاب و عفت دارد. این نکات باید به صورت سیره ی عملی به دختران جوان آموزش داده شود در حالی که در دنیای امروز، مبلغان دینی، حدیثی را که تأکید بر عدم ارتباط با نامحرم دارد و حتی ندیدن نامحرم می کند، طرح می کنیم و این یعنی ایجاد فاصله بین الگوهای اصیل و زندگی جوان امروز.

ظاهر و باطن، عمل و نیت باید هماهنگ، همراه و هم خوان باشند؛ اگر در دل به اصولی اعتقاد و باور داریم باید در عمل نیز مقید به باورها باشیم. نیت خوب و عمل نیکو هیچ کدام به تنهایی ضامن سعادت ما در دنیا و آخرت نمی شوند. اگر تمام اصول مربوط به حجاب را رعایت کنیم؛ اما در نیت و برخی دیگر از رفتارهای مان کاستی داشته باشیم، درست مانند کسی هستیم که ظواهر را رعایت نمی کند و فقط عملی مقبول و پسندیده دارد.

همکاری

تحصیل و آموزش، کارکردن در یک محیط مانند کارخانه، بیمارستان یا اداره، فعالیت های فرهنگی و سیاسی در قالب انجمن ها و تشکل های سیاسی، فرهنگی یا خیریه همه و همه شامل انواع همکاری می شوند. در بسیاری از فضاهای آموزشی و کاری زن و مرد با هم به فعالیت مشغول هستند. طرح انطباق در بیمارستان ها که مصوبه ی

رسمی وزارت بهداشت و آموزش عالی است از نظر خود کسانی که دست اندرکار بیمارستان ها هستند، هنوز هم با مشکلات و موانع متعددی همراه است. بسیاری از امور از توان جسمی زنان پرستار خارج است و نیازمند یاری همکاران مرد است و .. در دانشگاه ها هنوز دختران و پسران در کنار هم به تحصیل مشغولند. در کارخانجات، ادارات دولتی، بانک ها، بخش های اداری سازمان آموزش و پرورش، حتی در مراکز حوزوی خواهران، مدیران و همکاران آقا فعالیت می کنند.

سؤال جوان ممکن است این باشد که ملاک داشتن یک رابطه ی صحیح و سالم در حوزه ی کاری و تحصیلی چیست؟ خداوند در قرآن کریم شرط مجازات افراد را ارسال انذاردهنده ای بیان می کند که به آنان در مورد اعمال بد و اثرات آن هشدار داده است: «هر کس هدایت شود، به نفع خود هدایت می یابد؛ و آن کس که گمراه گردد، به زیان خود گمراه می شود؛ و هیچ گنه کاری بار گناه دیگری را به دوش نمی کشد؛ و ما هرگز (قومی را) مجازات نخواهیم کرد، مگر آن که پیامبری مبعوث کنیم.» (اسراء، آیه ی ۱۵)

علاوه بر پیامبر بزرگوار اسلام حضرت محمد (ﷺ) و آموزه های دینی که اغلب همگی ما با آن آشنایی داریم، در تک تک ما آدمیان رسولی به نام عقل وجود دارد که در مراحل مختلف زندگی خوب و بد بودن اعمال را یادآوری می کند. همین که نمی توانیم به راحتی در مورد برخی از رفتارهای مان در جمع صحبت کنیم، دیدارهای پنهانی، پیامک هایی که نمی شود آن ها را به همه نشان داد، تغییر لحن صدا یا نوع عبارات و کلماتی که به کار می بریم در حضور دیگری، همه و همه از یک فیلتر می گذرد: عقل! در واقع خود ما می دانیم که این رفتارها، دوستی ها و رابطه ها صحیح نیست.

بنابراین اگر لازمه ی فعالیت در حوزه ی کاری، تحصیلی، خیریه، سیاسی، فرهنگی و .. ارتباط بانامحرم است؛ بهترین ملاک برای این که بدانید در حوزه ی شرع و اخلاق عمل می کنید یا خیر، این است که عقلای جامعه ی رفتار شما را تأیید کنند. اگر برای برپایی نمایشگاه حجاب یا خیریه، تغییر زمان آزمون یا تحویل پروژه بانامحرم باید هماهنگ کنید، اگر عبارات پیامک تان به گونه ای است که می توانید با خیال راحت آن را به پدرتان نشان دهید و لحن و عبارات شما در تماس تلفنی، در حضور پدر تغییر نمی کند، تقریباً می توانید مطمئن باشید که در دایره ی شرع و اخلاق هستید.

منظور این نیست که شما باید محتوی پیام های تان را به پدرتان نشان دهید، نه! بلکه منظور داشتن یک ملاک و فرقان برای تمیز رفتار درست از نادرست است. مهم ترین نکته این است که خود شما تقوای درونی را برای مدیریت امور زندگی تان رعایت کنید. این که بر شخص پدر تأکید شده هم بدین علت است که می توان یک پدر عاقل و منطقی را نماینده ی عقلای جامعه دانست و بر رأی و نظر او تکیه کرد. حال اگر کسی پدری فوق العاده سخت گیر دارد، قاعدتاً این پدر از حوزه ی عقلای جامعه به یک معنا خارج می شود. مادران چون بر جنبه های

عاطفی رابطه ی پسر و دختر تأکید می کنند و متوجه این بُعد ماجرا می شوند، گاه نمی توانند معیار مناسبی برای تشخیص صحت رفتار جوان باشند.

از سوی دیگر مراقب باشید که در برخورد با نامحرم حریم ادب و احترام را نیز رعایت کنید. متأسفانه برخی از دختران و پسران جوان و دین دار ما تصور می کنند که لازمه ی برخورد با نامحرم، تندى و بی ادبی است. پس بدون رعایت عرف معمول جامعه با نامحرم برخورد می کنند. بدون سلام کردن، درخواست خود را مطرح می کنند؛ با جنس مخالف به گونه ای برخورد می کنند که گویی با عین گناه یا پلیدی مواجه شده اند! خانم یا آقای همکار یا هم کلاسی شما، انسانی از جنس شماست و دارای اراده و اختیار و ادب. این چنین نیست که همانند حیوانات تنها از بُعد غریزه ی جنسی با شما برخورد کند. اگر شما شرط ادب و اخلاق اسلامی را رعایت کنید، به طور قطع او هم حریم ها را رعایت خواهد کرد.

نکته ی مهم این جا این است که برخی از جوانان دین دار در برخوردهای روزمره با هم کلاسی و همکار، تند و تیز و خارج حوزه ی ادب و احترام عمل می کنند، بعد شاکى می شوند کسانی که رعایت دستورات دینی را نمی کنند و در روابط خود آزاد عمل می کنند، از نظر اجتماعی موفق تر هستند و راحت تر و زودتر ازدواج می کنند! مسأله ی اصلی همان رعایت حریم شرع از یک سو و رعایت حدود ادب و احترام از سوی دیگر است. پیامبر اکرم (ﷺ) و نیز ائمه ی معصومین (ولایه علی بن ابیطالب حصنی) در برخورد با نامحرم ضمن رعایت حریم شرع، اخلاق و ادب اسلامی و انسانی داشتند. پرخاشگری، تندى بی جا و بی مورد، برخوردهای سرد و توهین آمیز در سیره ی این بزرگواران با نامحرم نیامده، از این رو محبوب قلوب مردم اعم از مسلمان و غیرمسلمان بودند. الگوی رفتاری این بزرگواران می تواند راهنمای ما باشد. بنابراین لازم نیست که در یک خیابان شلوغ و پر رفت و آمد، در مواجهه با هم کلاسی نامحرم خود، حتماً از مقابلش رد شویم و به وی سلام کنیم؛ اما هنگام ورود به کلاس، عرض سلام به جمیع حاضران، ادب ما را می رساند. ممکن است که سؤال شود علی رغم این که ما تمامی این نکات را رعایت می کنیم باز هم برای هم کلاسی یا همکار من سوء تفاهم ایجاد شده و به گونه ای که مناسب نیست با من برخورد می کند!

در این بخش بر محتوای پیامی که در حوزه ی کاری و تحصیلی بین شما و جنس مخالف مبادله می شود، تأکید کردیم؛ اما به واقع گیرنده ی پیام هم بسیار مهم است. برداشتی که او از کلام و عبارات و رفتار شما می کند، باعث می شود تا در عمل به گونه ای خاص عکس العمل نشان دهد. اگر شما نهایت دقت را به جا آوردید و باز هم طرف مقابل شما دچار سوء تفاهم شد:

۱۰. به محض این که در غیر حوزه ی کاری و تحصیلی نشانه و پیامی از وی دریافت کردید، رابطه را قطع کنید. نیازی نیست که در مقابل عذرخواهی طرف مقابل انعطاف نشان دهید. قطع رابطه به او و دیگران می فهماند که

برای داشتن یک رابطه ی سالم و شرعی با شما باید دقیقاً حدود را رعایت کنند و به همین لحاظ با دقت و احتیاط بیش تری با شما برخورد خواهند کرد. حتی اگر پسری بنا داشته باشد که با شما ازدواج کند، این رفتار شما باعث می شود تا وی به پاک دامنی و عفت شما اطمینان بیش تری پیدا کند. یادتان باشد رفتار شما در مجموع باید حکایت از ادب و احترام به نوع انسان ها باشد. طرف مقابل شما را فردی خوش اخلاق و با روابط عمومی مناسب ارزیابی می کند؛ اما متوجه می شود که برای به دست آوردن شما از هر راه و مسیری نمی تواند وارد شود و این بسیار ارزش مند است.

۲. به اصول خود پای بند باشید. مطمئناً عده ای چون روش و باورهای شما را مانع رفتار خود می بینند، به انحاء مختلف با شما برخورد می کنند؛ مثل این که چرا در وسط دانشگاه به هم کلاسی از جنس مخالف خود سلام نمی دهید یا موقع صحبت با نامحرم مستقیماً به صورت او نگاه نمی کنید. آنان رفتار شما را بی ادبانه توصیف می کنند، رفتار شما را در شأن دانشجو نمی دانند و می گویند بالاخره ما همکار می شویم؛ حتی ممکن است به سیره ی اهل البیت (ولایه علی بن ابیطالب حصنی) گریز بزنند و برای شما و این که رفتارتان اشتباه است، شاهد مثال بیاورند. نگران نباشید اگر به صحت اصول رفتاری خود ایمان دارید، از سر و صدای این نوع افراد نترسید.

۳. سعی کنید با کسانی که در روابط خود اصول مورد نظر شما را رعایت نمی کنند، روابط مشخص و تعریف شده داشته باشید. در بازار کار یا تحصیل، انسان ناگزیر با عده ی زیادی از افراد در تماس است و باید داد و ستد کند؛ اما دوستان صمیمی و هم اتاقی های خود را از میان کسانی انتخاب کنید که حداکثر اتفاق نظر را در حوزه ی باورها و اعتقادات و اصول دارید، تا مجبور نشوید برای هر کدام از رفتارهای خود مرتباً به آن ها توضیح دهید و دلیل بیاورید.

منبع: رسولی محلاتی، سید هاشم، زندگانی حضرت فاطمه زهرا سلام الله علیها و دختران آن حضرت، چاپ هفدهم، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۶.